

NHOs kvartalsrapport
3.kvartal 2009

Velkommen til pressekonferanse

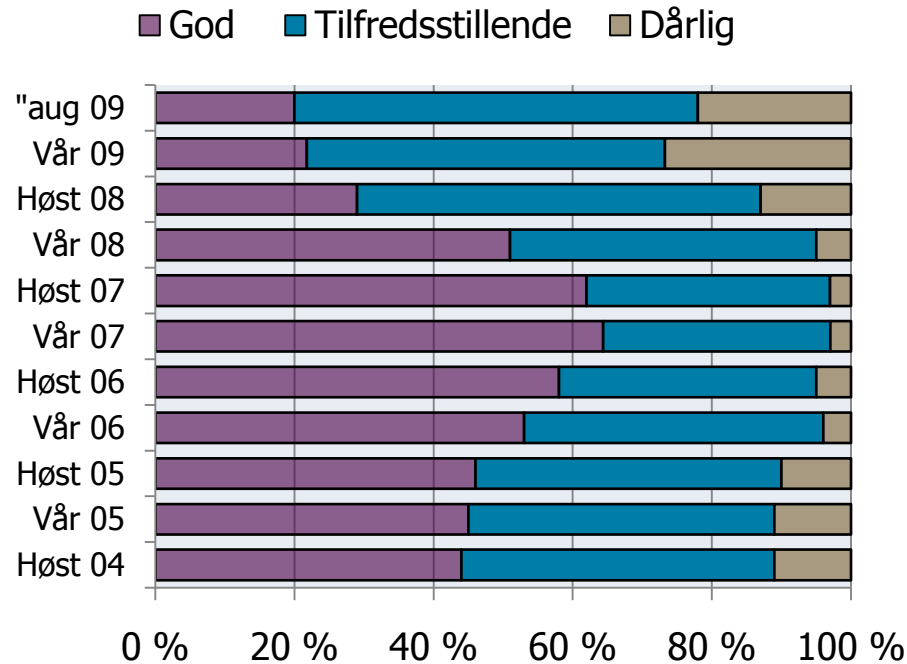
Tor Steig
Dag Aarnes
Einar Jakobsen
Kristoffer Eide Hoen
Aslak Larsen Molvær

Redusert optimisme i NHOs bedriftspanel

Resultater fra NHOs bedriftspanel august 2009 v/Einar Jakobsen

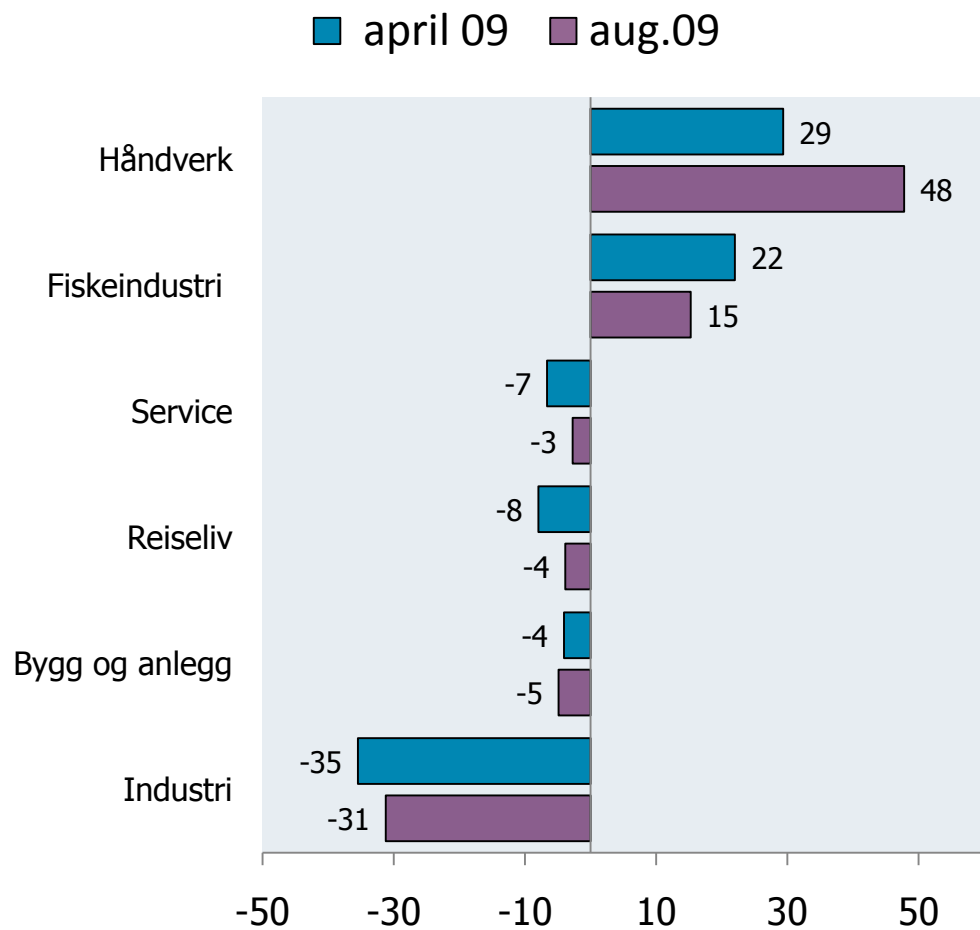
Den aktuelle markedssituasjonen – NHO bedriftene

	Høst 04	Vår 05	Høst 05	Vår 06	Høst 06	Vår 07	Høst 07	Vår 08	Høst 08	Vår 09	"aug 09
■ God	44	45	46	53	58	65	62	51	29	22	20
■ Tilfredsstillende	45	44	44	43	37	33	35	44	58	52	58
■ Dårlig	11	11	10	4	5	3	3	5	13	27	22
■ Netto	33	34	36	49	53	62	59	46	16	-5	-2

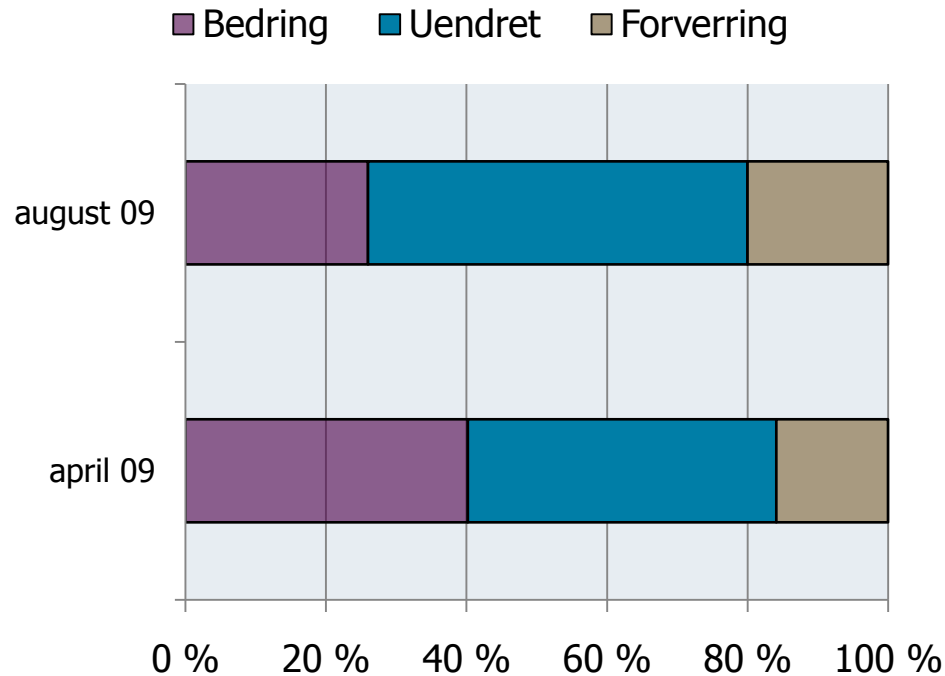
Markedssituasjon NHO næringene

Svar avgitt i april og august 2009

Differanse mellom andel positive og negative svar

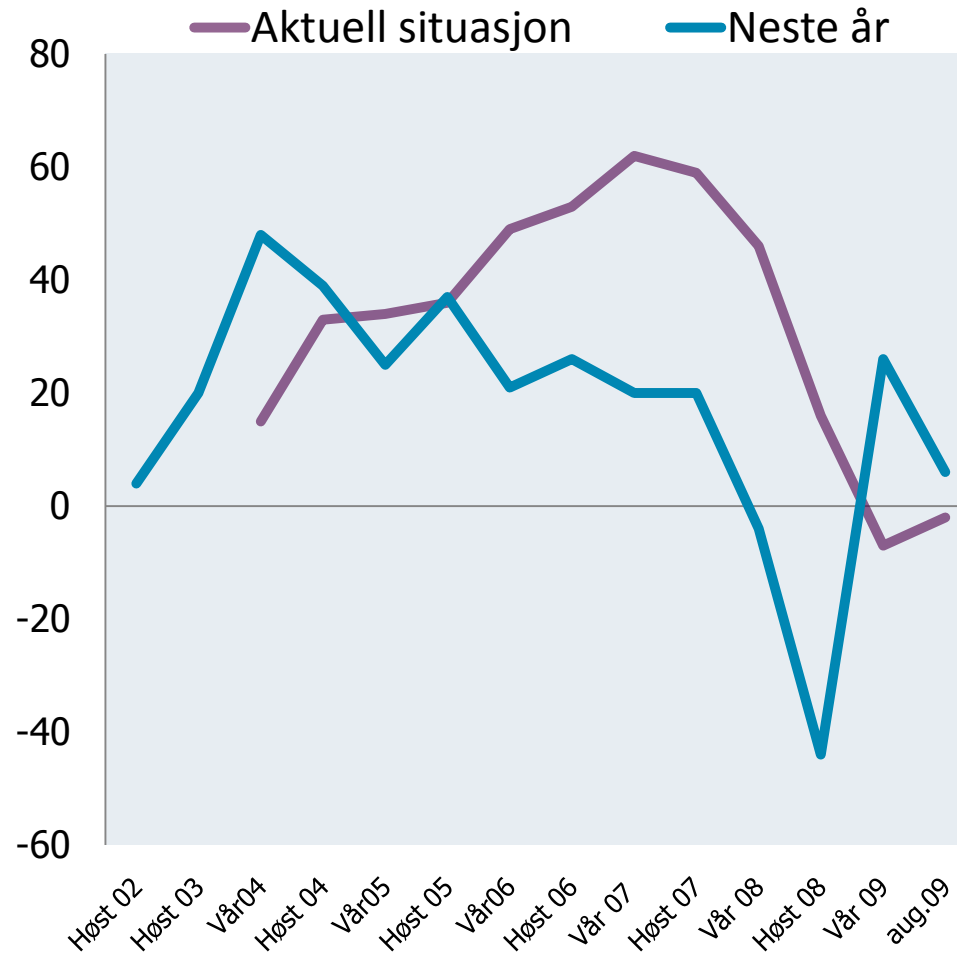
Hvordan vurderes markedets- utsiktene for 2010

	april 09	august 09
■ Bedring	40	26
■ Uendret	44	54
■ Forverring	16	20
■ Netto	24	6

Netto: Differanse mellom andel positive og negative svar

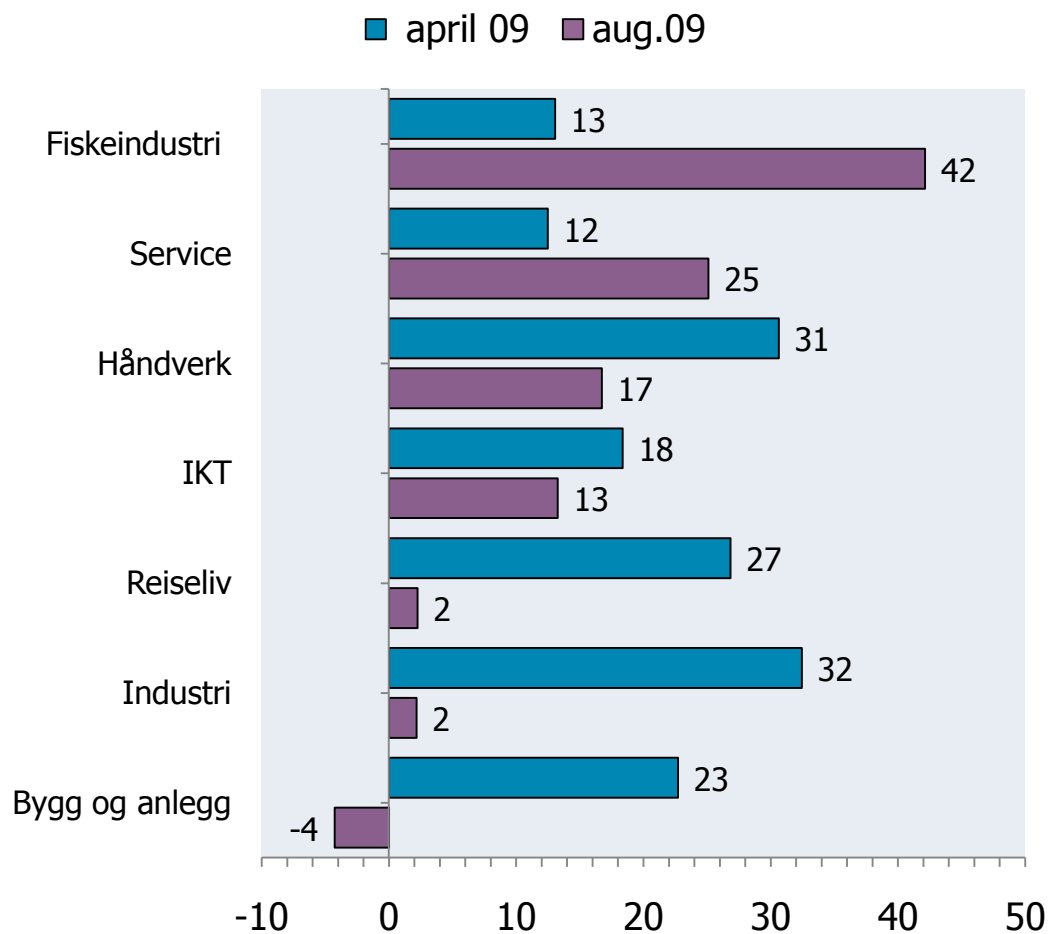
NHO bedriftenes markedsvurderinger

Differanse mellom andel positive og negative svar

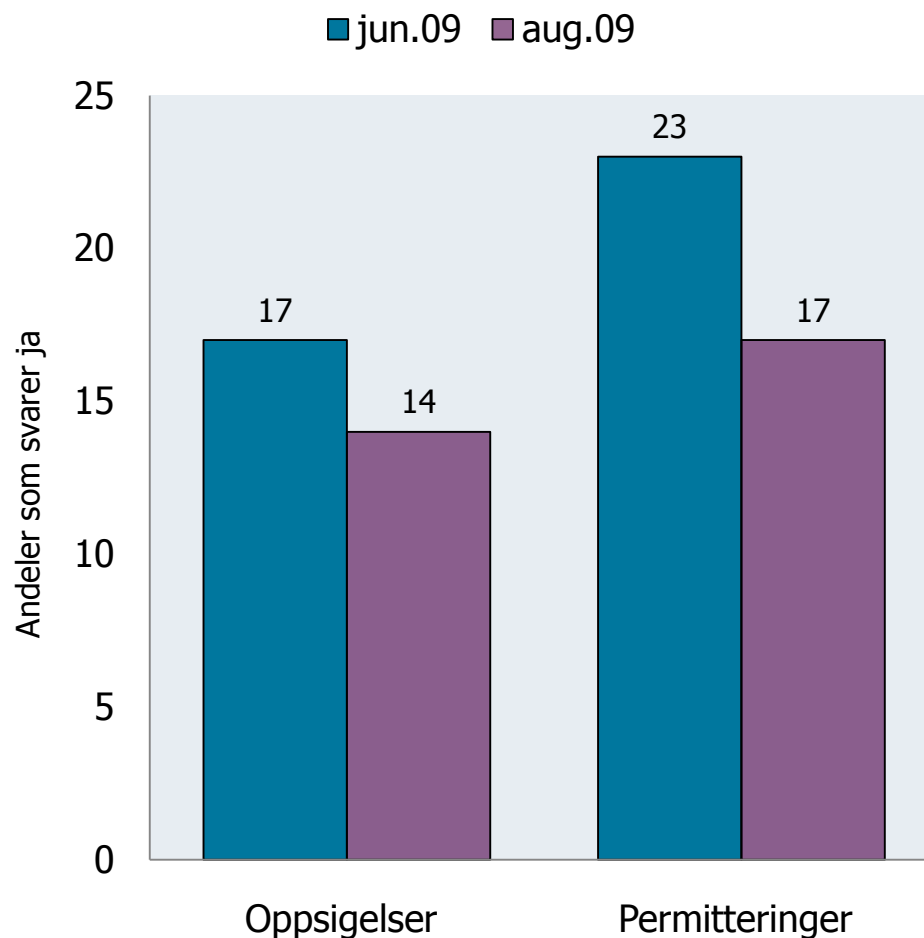
Hvordan vurderes markedsutsiktene for 2010

Svar avgitt i april og august 2009

Differanse mellom andel positive og negative svar

Vil bedriften gjennomføre oppsigelser eller permitteringer de kommende tre måneder?

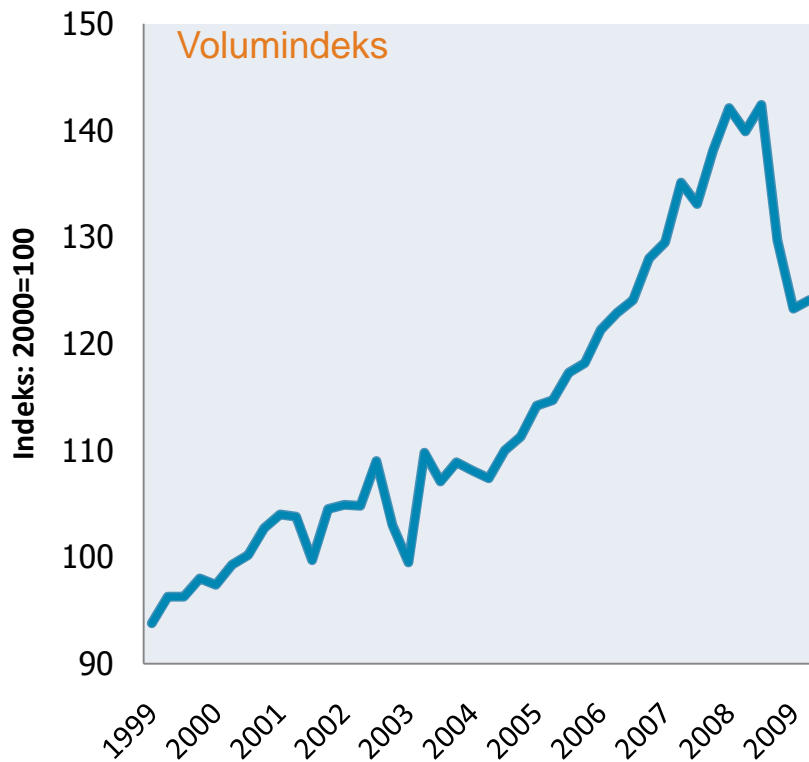
Positivt hjemmemarked, negativt ute

Justering av NHOs prognoser for norsk økonomi v/Kristoffer Eide Hoen

Negativt for eksport og investeringer

Eksport ekskl. olje og gass

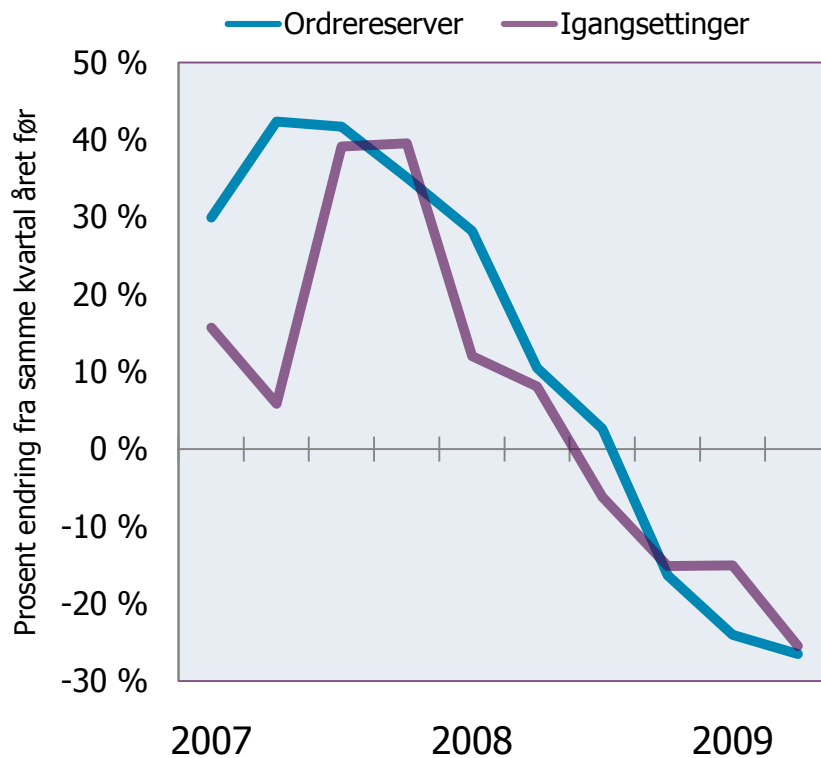

Kilde: Reuters/Ecowin

- Markant fall i eksporten
- Bredt investeringsfall i næringslivet, også i 2010
- Unntak? Bunnen nærmer for boliginvesteringene

Negativt for eksport og investeringer

Næringsbygg

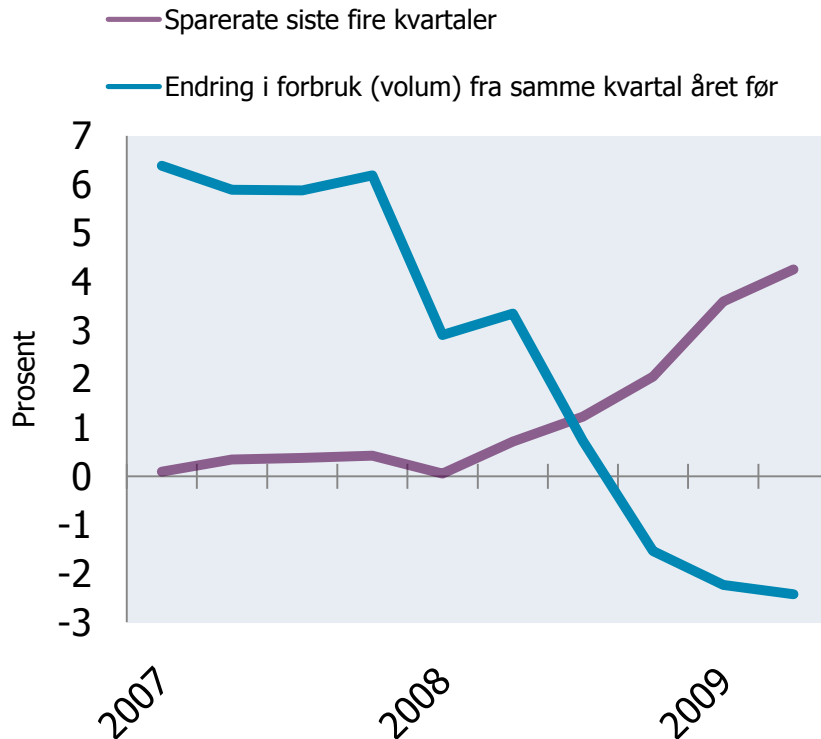

Kilde: Statistisk sentralbyrå

- Markant fall i eksporten
- Bredt investeringsfall i næringslivet, også i 2010
- Unntak? Bunnen nærmer for boliginvesteringene

Positivt arbeidsmarked og hjemmemarked

Husholdninger

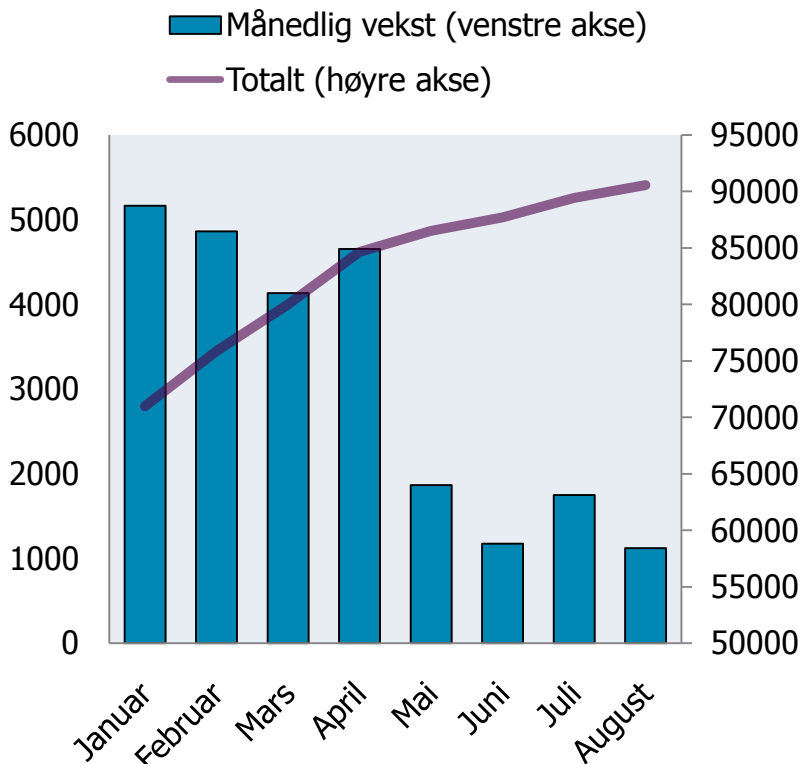

Kilde: Statistisk sentralbyrå

- Oppdemmet forbruk slippes fri:
  - Renter
  - Formueseffekter
  - Lav prisvekst
  - Positivt arbeidsmarked
- Myndighetenes tiltakspakker med sterk effekt i arbeidsmarkedet

Positivt arbeidsmarked og hjemmemarked

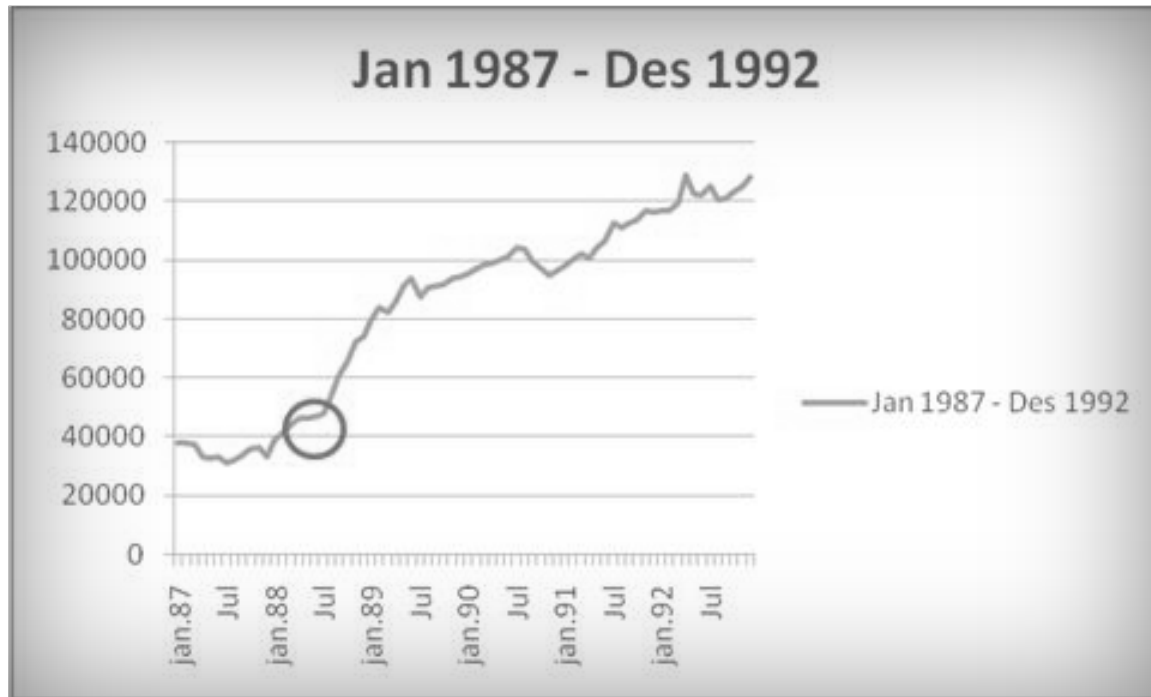
Registrerte helt ledige og tiltaksplasser

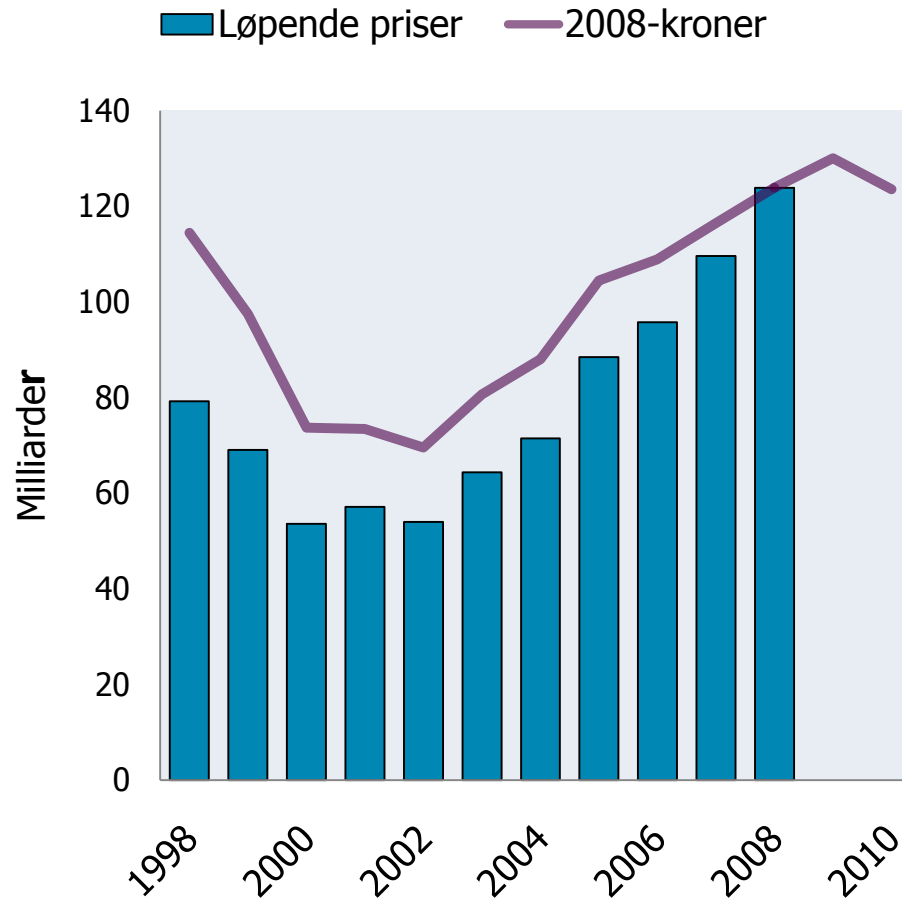
Kilde: NAV

- Oppdemmet forbruk slippes fri:
  - Renter
  - Formueseffekter
  - Lav prisvekst
  - Positivt arbeidsmarked
- Myndighetenes tiltakspakker med sterk effekt i arbeidsmarkedet

Fra historien...

Oljeinvesteringer – usikkerhet om 2010

Kilde: Statistisk sentralbyrå/NHO

Norsk økonomi langs to ulike spor

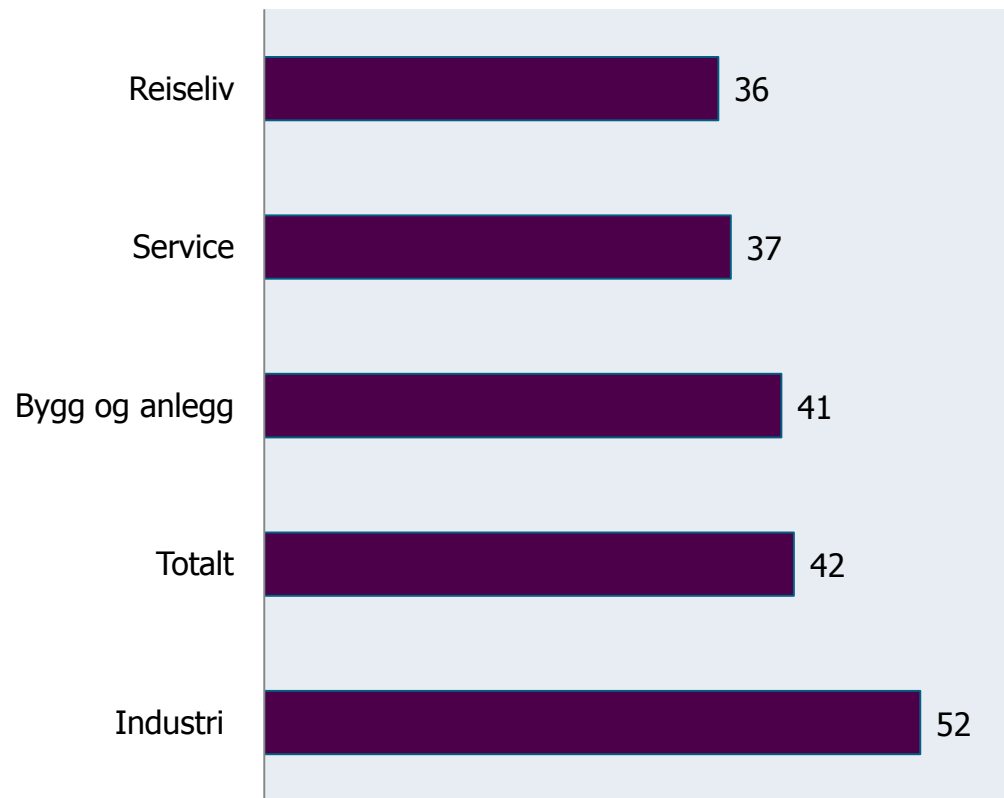
- Sterke stimulanser for hjemmemarkedet :
  - Lav rente
  - Finanspolitikken
  - Bedre tillit og lavere sparing i husholdningene
- Eksportsektoren og deler av bygg og anlegg tar støytten.
- Vendepunkt for Fastlandsaktiviteten, men det er langt opp.

Fortsatt utfordringer i kredittmarkedene

Problemene med kredittilgang for næringslivet v/Dag Aarnes

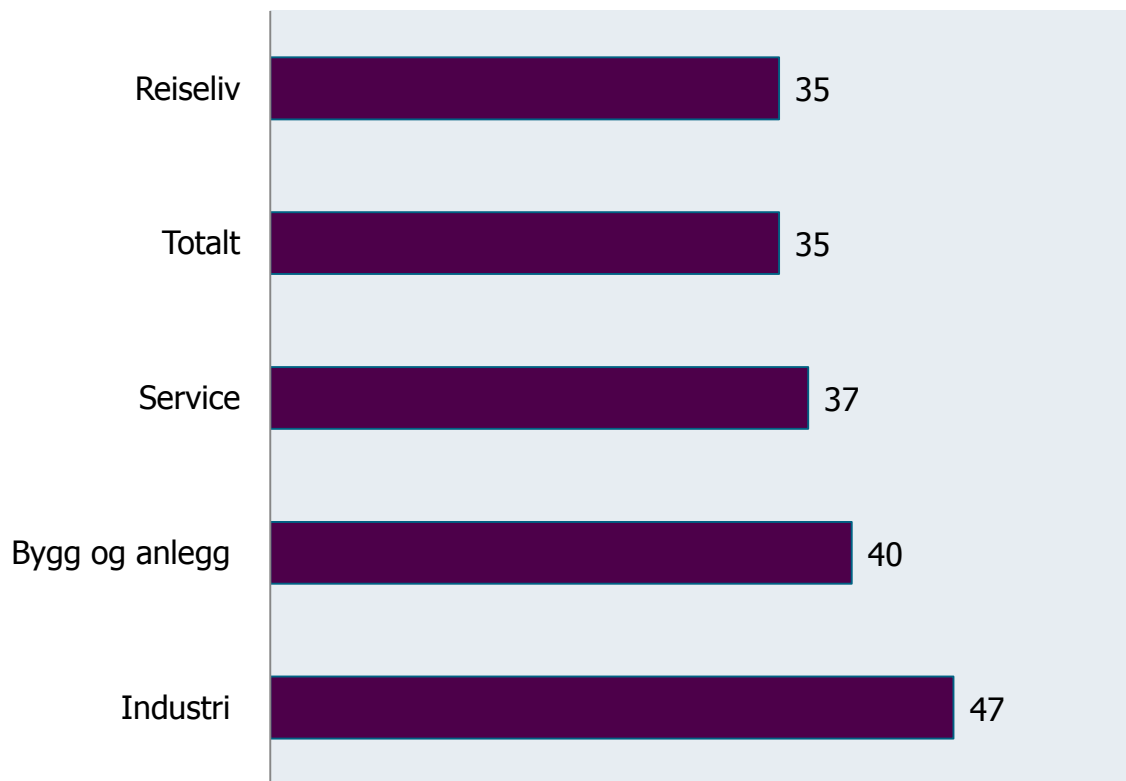

Har utviklingen i finansmarkedet de siste månedene bidratt til at bedriften har revurdert sine investeringsprosjekter?

Kilde: NHOs bedriftspanel

Har utviklingen i finansmarkedet de siste månedene bidratt til at bedriften har redusert aktivitet?

Kilde: NHOs bedriftspanel

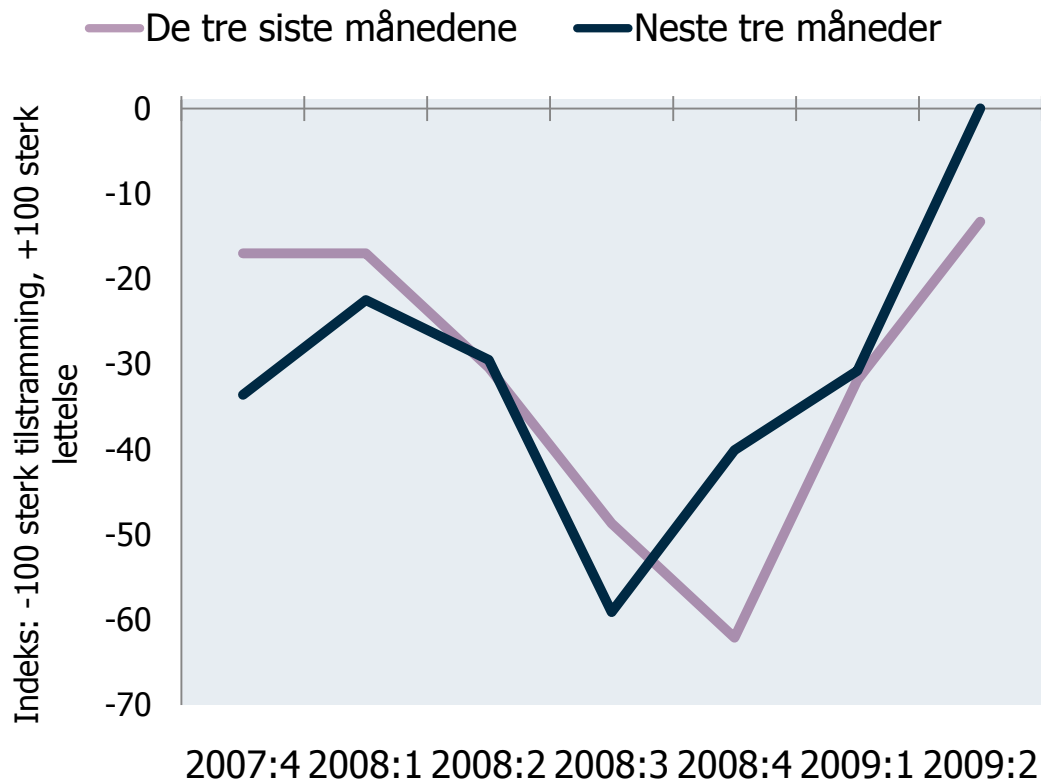
Norges Banks utlånsundersøkelse

Kredittpraksis overfor bedrifter

Basert på intervjuer med norske banker

60 pst av bedriftsmarkedet

Negative tall viser innstramming i kredittpraksis

Kilde: Norges Bank

Kredittilsynet : Norske banker pr 1. halvår -09 (Pressemelding 24.8)

"Det er tilnærmet normale forhold for bankenes utlån i personmarkedet, med betydelig konkurranse og press på marginene. I bedriftsmarkedet ser en mindre konkurranse og en tilpasning av marginene til den økte risiko etter at marginene var på et lavt nivå i 2006–2008."

- *“Kredittilsynet legger vekt på at bankene tar i bruk muligheter til å styrke egenkapitalen, både gjennom Statens finansfond og i kapitalmarkedet, slik at ikke egenkapitalen skal hindre en god dekning av lånebehovene i næringslivet”*

Virkingen av finanskrisen ikke over for bedriftene

- Fare for vedvarende negative, gjensidig forsterkende effekter mellom realøkonomi og finanssektor
- De største banktapene kan være foran oss
- Konkurransen i bankmarkedet for lån til næringsliv er liten eller helt fraværende
- Effekt av finansfondet kommer sent

Krisen er ikke over

Oppsummering v/Tor Steig

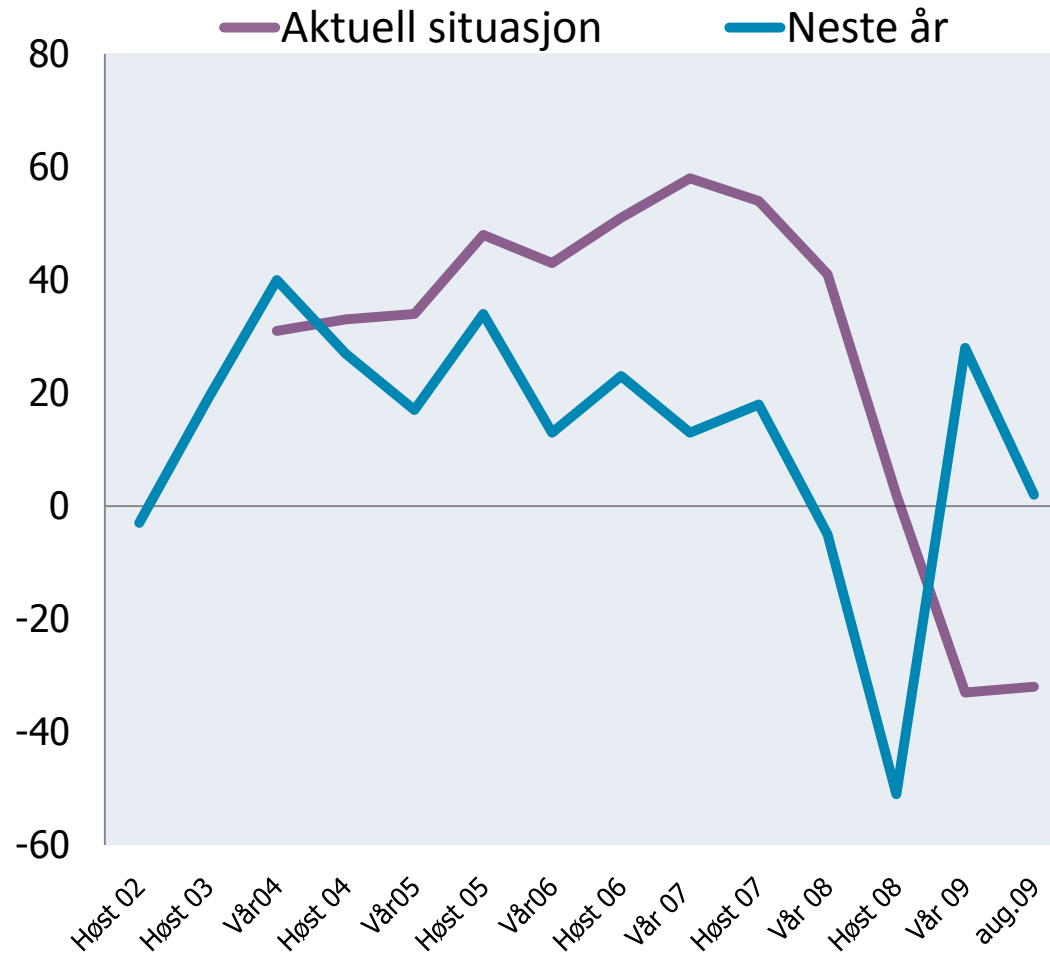

Hovedtall for Eurosonen

Eurosonen	2008	2009	2010
BNP	0,6	-4,3	0,6
Industriproduksjon	-1,8	-15,5	-0,1
Inflasjon (KPI)	3,3	0,3	1,2
3-mnd pengemarked*	4,6	1,4	1,4
Arbeidsledighet	7,6	9,7	11,0

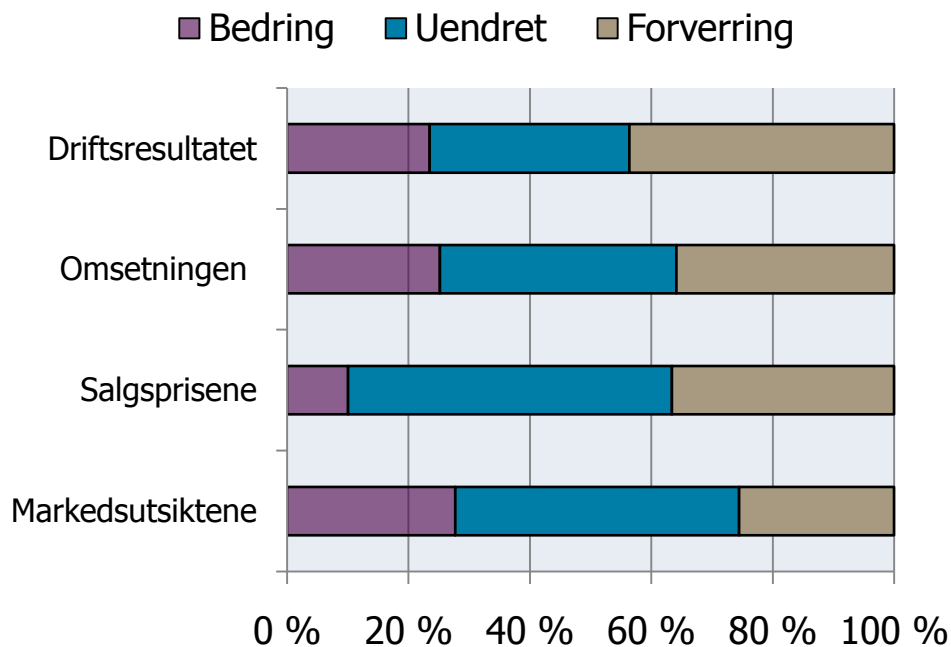
Kilde: Consensus Forecasts / *Statistisk sentralbyrå

NHO bedriftenes markedsvurderinger Industri

Differanse mellom andel positive og negative svar

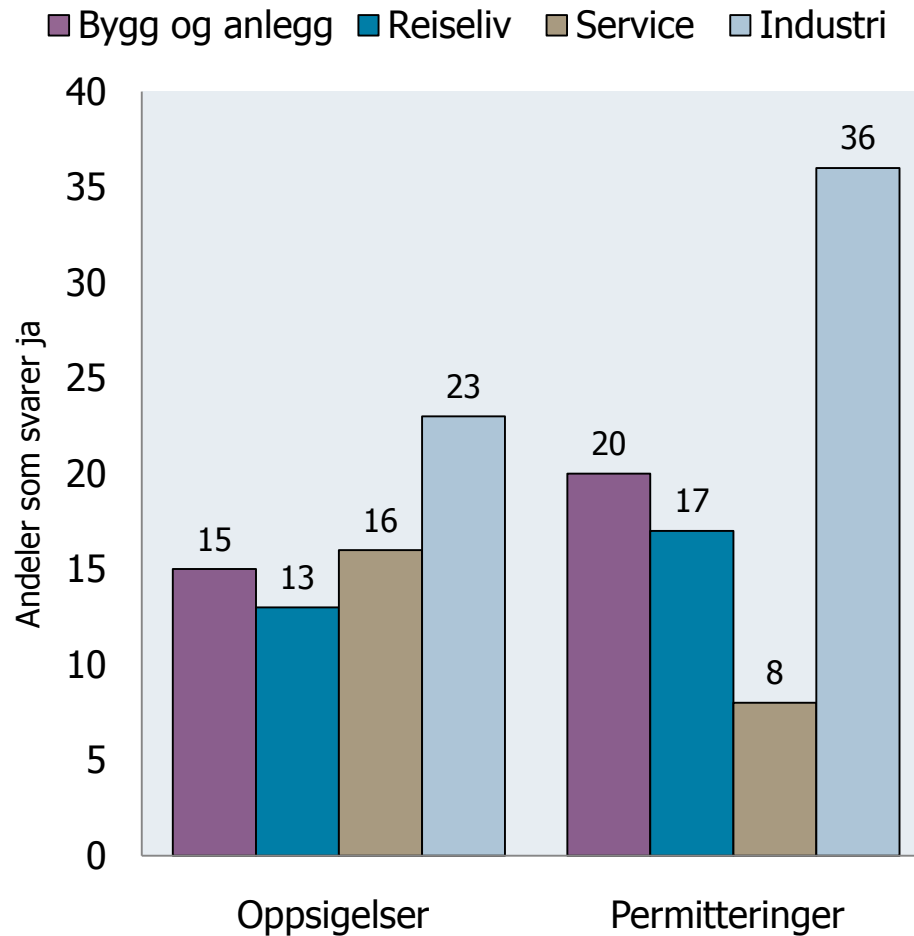
Hvordan vurderes utsiktene for 2010 når det gjelder: (Industribedrifter)

	Markedsutsiktene	Salgsprisene	Omsetningen	Driftsresultatet
■ Bedring	28	10	25	24
■ Uendret	47	53	39	33
■ Forverring	26	37	36	44
■ Netto	2	-27	-11	-20

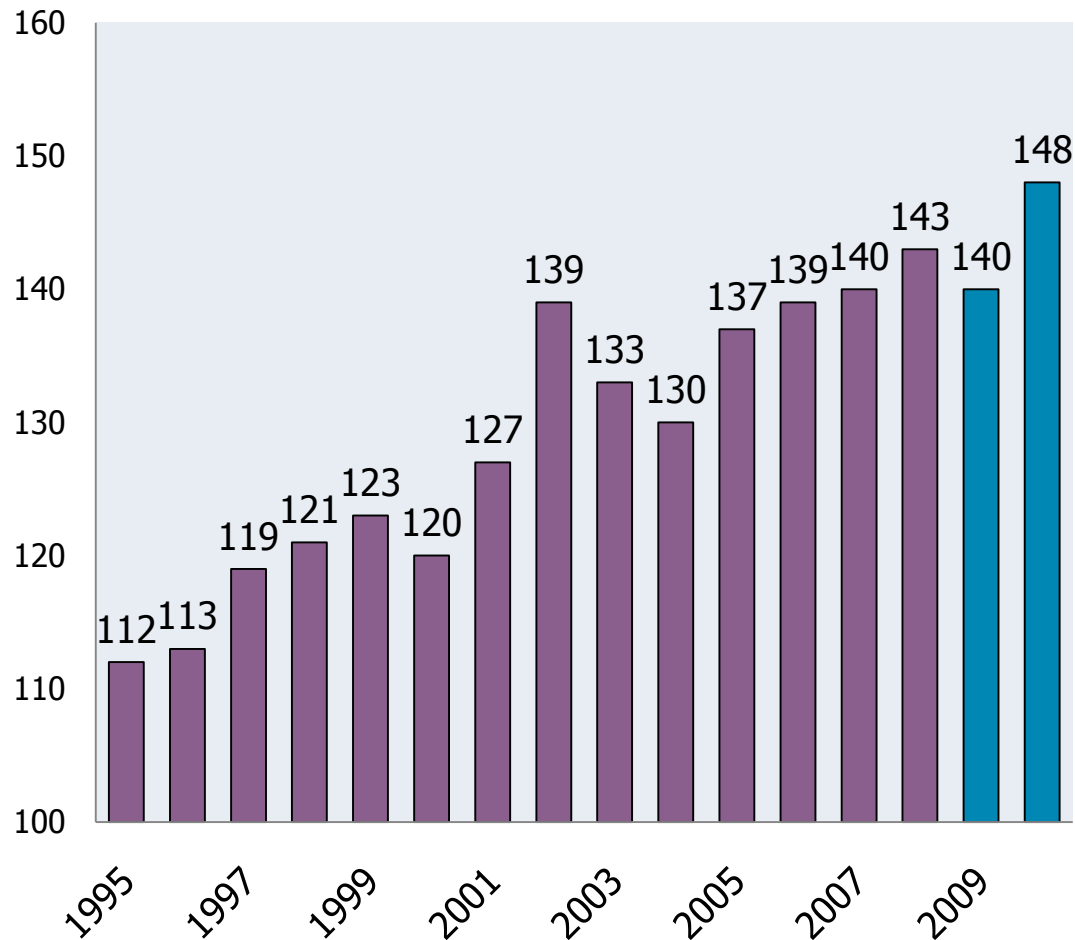
Netto: Differanse mellom andel positive og negative svar

Vil bedriften gjennomføre oppsigelser eller permitteringer de kommende tre måneder?

Andeler som svarer ja

Sterk svekkelse av konkurransevnen til neste år

Kilde: TBU; Prognose 2009 og 2010 basert på SSBs anslag for importveid kursindeks og lønnskostnadsvekst

Lønnskostnader for industriarbeidere i Norge i forhold til handelsveide grupper av land=100

Hovedtall for norsk økonomi

Norge	2008	2009	2010
BNP- Fastlandet	2,1	-1 ¼	½
Industriproduksjon	2,9	-7	-5
Inflasjon	3,8	2 ¼	1
3-mnd pengemarked	6,2	3	2 ¾
Arbeidsledighet (AKU)	2,6	3 ¼	4

Kilde: Statistisk sentralbyrå og NHO

NHOs kvartalsrapport september 2009

- NHO-bedriftene nedjusterer sine prognoser for 2010
- Fall i sysselsettingen fremover
- Skjør internasjonal optimisme
- Den økonomiske utviklingen langs to spor
- Overkapasitet gir krevende konkurransesituasjon
- Mangelfull kredittilgang i næringslivet
- Begrenset konkurranse rammer kreditt til næringslivet
- Opp mot 120 000 arbeidsledige i 2010
- Unngå særnorsk renteøkning